

L'ESCRITOR
DEL MES
(NOVEMBRE 2021)

Bernat Vidal i Tomàs

(1918 - 1971) 50è aniversari de la seva mort

En el cinquantenari de la mort de Bernat Vidal i Tomàs (1918-1971)

Antoni Vidal Ferrando

Bernat Vidal i Tomàs va néixer en el si d'una família de metges i farmacèutics com Marià Villangómez. Tots dos també tenen en comú el fet de ser els primers que, a la postguerra, quan no era gens fàcil travessar els camps de mines de la censura franquista, publicaren els primers reculls de poemes en català; poemes que, endemés, ja trencaven amb les essències agonitzants de l'escola mallorquina i anunciaven la modernitat de la poesia illenca. Després ja hem de parlar de trajectòries literàries distintes. En el sentit que, tot i ser les dues pioneres i d'una qualitat notable, la de Bernat Vidal i Tomàs és d'una menor dimensió quantitativa. En total, quan va morir, massa jove, Bernat Vidal i Tomàs havia publicat *Mot de gràcies als artistes que pintaren a Cala Figuera de Santanyí, l'estiu de 1947*, una *plquette* de versos amb ecos de les avantguardes, la novel·la *Memòries d'una estàtua* (1953) i el llibre de narracions *La vida en rosa* (1957). Una obra breu, però exquisida i elegant. No endebades va merèixer els elogis d'algunes de les plomes més brillants de la literatura catalana. Com, les de Josep Pla, de Llorenç Villalonga, de Baltasar Porcel o de Salvador Espriu, que sabia de memòria el poema *El viatger*, que Vidal i Tomàs va escriure després d'un viatge a l'illa d'Eivissa, el qual va evocar a *Ibiza i don Isidoro*, un article que publicà a *La Almudaina* el 30 d'octubre de 1949.

Tot i que l'obra de Bernat Vidal i Tomàs va molt més enllà dels seus encerts literaris incontestables. Dedicà moltes hores a la investigació històrica i a fomentar els valors de la llibertat i de la identitat i cultura del

Coordinació: **Fanny Tur**
Exposició bibliogràfica i bibliografia: **Obdúlia García**
Edita: **Ajuntament d'Eivissa -Biblioteca Municipal**
Correcció lingüística: **SAL de l'Ajuntament d'Eivissa**

Fotografia de la portada: **AELC**

Disseny i impressió: **Print Art | Eivissa**
Dipòsit Legal:

país. Savi, compromès, generós, carismàtic, acabà essent el referent i el guia informal d'un munt d'escriptors, d'artistes i d'estudiosos de diverses disciplines. Ningú ja no li nega el mestratge que exercí sobre Blai Bonet i els poetes de la Generació dels 50. Un mestratge que, d'alguna manera, va seguir exercint sobre els escriptors més joves. Tant Antònia Vicens com jo mateix l'hem reconegut i n'hem fet l'elogi amb freqüència.

No és estrany que una personalitat d'aquesta altura humana i intel·lectual acabàs convocant al seu entorn un munt d'artistes i estudiosos. Va convertir la rebotiga de la seva farmàcia de Santanyí en un santuari de l'art i de la intel·ligència on molts acudíem a fer tertúlia i a gaudir de l'erudició, de l'hospitalitat, de la dialèctica i del sentit de l'humor de l'apotecari. Hi arribà a passar la flor i nata del país i d'altres indrets. Des de Camilo José Cela a Francesc de Borja Moll, des de Blas de Otero a Joan Coromines, des de José María Gironella a Joan Fuster. Jo hi vaig començar a anar des de ben jove. Mirava aquella rebotiga com si fos una mena de terra promesa. Allà vaig aprendre a estimar els valors del coneixement, de la llibertat i de totes les manifestacions de l'esperit; vaig aprendre a no creure'm tot el que sabia i que per ser universals hem de començar preservant les raons i la bellesa que tenim a l'abast dels nostres ulls.

Bernat Vidal i Tomàs, apotecari

«Dins el record veig la cabra de la meva padrina com una presència entranyable pels carrers del poble...Quan tornàvem de la tanca, la padrina solia donar-me els cèntims necessaris per comprar-me una llepolia. Llavors jo pegava una pedalada forta i li envelava cap a l'**apotecaria de Bernat Vidal i Tomàs** a comprar-me una barra de regalim. L'apotecari, per a la meva visió i també comprensió infantil, era un personatge misteriós; normalment se'l veia amb la cara abocada a les vidrieres observant el carrer i la plaça...

Bernat Vidal i Tomàs, per a la gent normal i corrent -gent sense accés a la voluptuositat de la lectura ni a la subtileza de cap mena d'art-,

era una persona inaccessible. Contaven que la seva rebotiga sempre estava plena de gent de fora, molt interessant: pintors, poetes, escriptors, filòsofs. Una vegada (un horabaixa xafogós de ple estiu), jo anava fent giragonses amb la bicicleta seguint la padrina i la cabra quan em vaig adonar de l'apotecari passejant al costat d'un homenet esquifit, amb aspecte d'escolanet o de frare llec, i unes ulleres blanquinoses llenegant-li damunt un nas punxegut. Pel que vaig sentir, l'homenet, amb la veu un poc crispada i gestos d'inconformitat, li retreia la mala manera de viure de la gent del poble, la injustícia a què estaven sotmesos. L'apotecari, molt més calmat, intentava explicar-li que, normalment, eren famílies de pescadors i que molts tenien la seva pròpia barca, mentre que d'altres negociaven amb el contraban, i que si bé el seu nivell intel·lectual era del tot inexistent, materialment s'anaven acomodant. L'homenet es va anar apaivagant fins que, però, va adonar-se de la meva padrina i la seva cabra. Tot seguit la seva expressió es va descompondre, se'l tornava a veure alçurat, amb els punys estrets amenaçava el cel (per cert, ennegulat de terra vermella) tot demanant clemència per a la pobra gent. On s'havia vist

mai, una dona vella haver d'anar pel món estirant una cabra! L'apotecari intentava aclarir-li que aquesta dona anava amb la cabra pel pur sentit d'una higiene molt estricta, ja que no podia beure llet que no fos munyida per les seves mans i dins un recipient completament net, i que, de pobra dona, res de res, tenia casa pròpia, unes quarterades, uns pisos a Ciutat... L'homenet va fer un gest d'absoluta derrota. A mi em va semblar que tot el seu món interior se li feia trossos, i que una ruixada invisible li deixava ben xopes totes les seves antigues conviccions.

Molts d'anys després, vaig saber que nomia Blas de Otero.

Extracte del capítol 'La padrina i la seva cabra' d'Antònia Vicens, inclòs al llibre *Vocabulari privat* d'Antònia Vicens i Josep M. Llompart. Col·lecció Pedreny; 2. Calonge (Mallorca): Adia Edicions, 2018. Pàg. 41-43.

Bernat Vidal i Tomàs

Bernat Joan i Mari

Bernat Vidal i Tomàs (Santanyí, 1918-Palma, 1971) és considerat el patriarca de l'anomenada Escola de Santanyí, que va consolidar-se durant la postguerra i ha tengut, encara, una influència posterior. Apotecari de professió, Vidal i Tomàs va presentar, al llarg de tota la seua vida, una indiscutible vocació literària. Així mateix, va tenir una relació estreta amb els personatges més destacats de la cultura catalana i va rebre influències del conjunt del domini lingüístic català i va exercir mestratge més enllà de la seua contrada nadiua i de residència.

Per començar, Bernat Vidal i Tomàs va ser, sense cap mena de dubte, el mestre i principal influència de Blai Bonet, un dels escriptors de postguerra que ha deixat més empremta en el conjunt de la literatura catalana i, per descomptat, un dels més destacats de les Illes Balears, i en Llorenç Vidal, també membre avançat de l'Escola de Santanyí.

Segurament no va exercir una influència directa amb autors més joves, que maldaven per trencar amb la tradició i obrir un camí propi, com Antoni Vidal i Ferrando o Antònia Vicens. Però ambdós reconeixen la marca que Vidal i Tomàs els va deixar, respecten profundament la seua tasca com a escriptor i, a fi de comptes, n'admiran la feina realitzada. Perquè, certament, l'apotecari de Santanyí va conrear la literatura en català en unes condicions molt més difícils que les que trobaren generacions posteriors, encara que fossin molt lluny de la plena normalitat literària i cultural.

La narrativa de Vidal i Tomàs és formada per dues obres, totes escrites durant la dècada dels cinquantes: *Memòries d'una estàtua* (1953) i

La vida en rosa (1958). Es tracta de dues “*nouvelles*”, d’acord amb la denominació francesa que distingeix entre *nouvelle* i *roman*. La novel·la curta conreada per Vidal i Tomàs podria ser un conte per a adults convenientment allargat, però segurament es desquadraria algun element important de la construcció d’aquest gènere particular. La primera de les dues novel·les curtes de Vidal i Tomàs presenta uns trets més clàssics, sempre amb una prosa pulcra i extraordinàriament acurada, mentre que la segona, malgrat l’aparença més frívola permet la introducció d’elements irònics que, sense voler mai ser punyents, sí que mostren certes llibertats estilístiques abans encara no manifestades.

Com hem apuntat abans, Vidal i Tomàs va tenir relació amb personatges destacats del món literari i cultural en llengua catalana, ja des de la primera postguerra. Així, Manuel Sanchis Guarner, que ja col·laborava, per iniciativa de Francesc de Borja Moll, en el *Diccionari Català-Valencià-Balear*, va dur a terme l’any 1959 una compil·lació antològica titulada *Els poetes insulars de postguerra*, on va reservar un espai per a diversos poemes de Bernat Vidal i Tomàs. L’autor de Santanyí, malgrat que va escriure poemes al llarg d’un període molt dilatat en el temps, mai no en va publicar cap recull en vida. Sí que, sota el títol d’*El viatger*, se’n va publicar una antologia pòstuma l’any 2002.

A banda de la seua tasca literària i del mestratge exercit sobre diversos autors destacats de les lletres catalanes a Mallorca, Vidal i Tomàs també dugué a terme d’altres tasques vinculades amb la Literatura i amb la Història. Com a editor, per exemple, va publicar els primers textos d’Antònia Vicens. I, com a historiador, va ser autor d’una notable monografia sobre la història local de Santanyí.

Amb un profund arrelament a la seua terra natal, però amb una visió àmplia i de conjunt sobre el devenir de les lletres catalanes, consider un encert fer avinent al públic d’avui la figura, massa sovent oblidada o injustament bandejada de Bernat Vidal i Tomàs.

Obres de Bernat Vidal i Tomàs disponibles a les Biblioteques de Can Ventosa i Can Botino

- *Memòries d’una estàtua*. Palma de Mallorca: Moll, 1988.
 - *Els poetes insulars de postguerra* / Antologia aplegada per M. Sanchis Guarner. Palma: Moll, 1951.
 - *La historia de Mallorca cantada pels poetes* / Miquel Costa i Llobera, Miquel dels Sants Oliver, Bernat Vidal i Tomàs...[et al.]; pròleg de Josep Maria Llompart. Palma de Mallorca: Moll, 1963.
- ### Llegat Villangómez
- *Els poetes insulars de postguerra* / Antologia aplegada per M. Sanchis Guarner. Palma: Moll, 1951.
 - *Memòries d’una estàtua*. Palma de Mallorca: Moll, 1953 (Gràf. Miramar). Signat per Marià Villangómez.
 - *Cèlia Viñas in memoriam* / Diversos autors. Mallorca: [s.n.], 1954 (Palma de Mallorca: Gràf. Miramar). Exemplar núm. 47 (ed. de 100 exemplars numerats).
 - *Recull de contes balears* / Joan Castelló Guasch, Miquel Bota Totxo, Joan Bonet, Bernat Vidal i Tomàs,...[et al.]. Barcelona: Alberti, 1956.
 - *La vida en rosa*. Palma de Mallorca: Moll, 1957.
 - *Poesia: mil nou-cents cinquanta-vuit. Poetes mallorquins* / amb il·lustracions dels nostres dibuixants. Ciutat de Mallorca: Atlante, 1958.
- Tiratge de 100 exemplars numerats de l’1 al 100. Exemplar núm. 39.
- *La historia de Mallorca cantada pels poetes* / Miquel Costa i Llobera, Miquel dels Sants Oliver, Bernat Vidal i Tomàs...[et al.]; pròleg de Josep Maria Llompart. Palma de Mallorca: Moll, 1963.

Bernat Vidal i Tomàs prologuista:

- *Banc de fusta* / Antònia Vicens; pròleg de Bernat Vidal i Tomàs. Palma de Mallorca: Moll, 1968.

Fons Jean Serra

- *Els poetes insulars de postguerra* / Antologia aplegada per M. Sanchis Guarner. Palma: Moll, 1951.

- *Memòries d'una estàtua*. Palma de Mallorca: Moll, 1953 (Gràf. Miramar)

- *Recull de contes balears* / Joan Castelló Guasch, Miquel Bota Totxo, Joan Bonet, Bernat Vidal i Tomàs,...[et al.]. Barcelona: Alberti, 1956.

- *La vida en rosa*. Palma de Mallorca: Moll, 1957.

- *El viatger: obra poètica*: Palma: Consell de Mallorca. Departament de Cultura, 2002.

- *Retrats. Bernat Vidal i Tomàs* / Joan March, Josep Ballester, Bernat Joan, Francesc de B. Moll. Barcelona: AELC, 2002.

Bernat Vidal i Tomàs prologuista:

- *Banc de fusta* / Antònia Vicens; pròleg de Bernat Vidal i Tomàs. Palma de Mallorca: Moll, 1968.

Biblioteca Enrique Fajarnés Cardona

- *Recull de contes balears* / Joan Castelló Guasch, Miquel Bota Totxo, Joan Bonet, Bernat Vidal i Tomàs,...[et al.]. Barcelona: Alberti, 1956.

Biblioteca Joan Palau Comas

- *Els poetes insulars de postguerra* / Antologia aplegada per M. Sanchis Guarner. Palma: Moll, 1951.

- *Recull de contes balears* / Joan Castelló Guasch, Miquel Bota Totxo,

Joan Bonet, Bernat Vidal i Tomàs,...[et al.]. Barcelona: Alberti, 1956.

